

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

שודר בערוץ "קול ברמה" בתכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות ספירת העומר

נושאי השיעור:

פטירת תלמידי רבי עקיבא. מנהגי האבילות בימי העומר. דין ליל יום ל"ג או ל"ד לעומר. שבע ברכות בימי העומר. סעודת בר מצוה בעומר. בגדים חדשים ופירות חדשים בימי העומר. תספורת בשיער הראש ומקומות אחרים בגוף. תספורת לילדים קטנים, וחלא'קה בליל ל"ג לעומר. הטעם שעושים חלא'קה במירון.

תלמידים בצעירותו וגם בזקנותו

א. הגמרא (יבמות ס"ב ע"ב) אומרת שרבי עקיבא דרש על הפסוק "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנה ידך, כי אינך יודע אי זה יוכשר, הזה או זה, ואם שניהם כאחד טובים" (קהלת י"א ו'). שאם היו לאדם תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים גם בזקנותו, כי אינו יודע אי זה יוכשר הזה או הזה. לפעמים התלמידים שהיו לו בצעירותו טובים יותר, כי היו לו כחות להשקיע בהם, ואילו התלמידים בזקנותו פחות טובים, כי הוא התבגר ונחלש. ולפעמים הפוך, כאשר הוא צעיר ותוסס קשה לתלמידים לקבל ממנו, "ולא הקפדן מלמד" (אבות פ"ב מ"ה), כי הוא מורה אבל לא מלמד כלום, ולכן התלמידים שהיו לו בצעירותו פחות טובים, ואילו בזקנותו שהוא רגוע יותר כי ראה הרבה בחיים, התלמידים האלה טובים יותר. לכן רבי עקיבא אומר שמי שהעמיד תלמידים בצעירותו צריך שיעמיד תלמידים גם בזקנותו, כי אינו יודע אי זה מהם יוכשר, והלואי יהיו טובים כולם. ובגמרא שם רבי יהושע מפרש את הפסוק הזה אחרת, שאם

היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, כי אינו יודע אי זה מהם יוכשר, או שניהם כאחד טובים.

חובת האדם להשתדל בלבד

ב. דרך אגב, כתוב בפסוק "ואם שניהם כאחד טובים". ויש שאלה כאן, אולי הפוך חלילה שיהיו שניהם כאחד לא טובים ומה הרויח מזה?! אבל אדם צריך לדעת שהמצוה שלו היא ההשתדלות בלבד, ואין לו מצוה להצליח בכלל. כתוב במשנה (אבות פ"ב מ"ב): "וכל העמלים עם הציבור יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן, וצדקתם עומדת לעד, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם". כלומר באמת אתם לא עשיתם כלום אלא זכות האבות, כי אתם בסה"כ השתדלתם בלבד, וההצלחה לא קשורה אליכם כלל, אבל הקב"ה נותן לכם שכר הרבה "כאילו" עשיתם. כתוב בגמרא (חולין ז' ע"א) שרבי פינחס בן יאיר פעם הלך בשביל פדיון שבויים, וראה נהר גינאי שוצף וקוצף במים, אמר לו: גינאי גינאי חלוק מימך. אמר לו הנהר: למה שאחלוק מימי? אתה עושה רצון קונך והולך

למצות פדיון שבויים, וגם אני עושה רצון קוני, שגזר עלי לעבור במקום הזה. **ולא עוד, אלא שאתה ספק עושה ספק אינו עושה ואני ודאי עושה**, כי מי אמר שתצליח לעשות פדיון שבויים?! ואילו אני מקיים מצוה ודאית בזה. אמר לו רבי פינחס בן יאיר: אין לי זמן לשטויות שלך... חלוק מימך, ואם לאו גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם. הנהר פחד ומיד חלק מימיו. זה הסיפור בגמרא. ופעם שמעתי מהרב טאובר ע"ה שאלה על זה, והרי הנהר טען טענה נכונה "אתה ספק עושה ואני ודאי עושה", וקיימא לן אין ספק מוציא מידי ודאי?! אלא התשובה לזה, שבאמת נהר גינאי טועה בזה, כי הוא חושב שמוטל על האדם להצליח לפדות שבויים, אבל באמת המצוה "להשתדל" בפדיון שבויים בלבד, וזה ודאי רבי פינחס בן יאיר עושה, ואם הצליח או לא - זה ענין של בורא עולם, שהוא קורא כל הדורות מראש ויודע אם כדאי שזה יצליח או לא. וא"כ גם רבי פנחס בן יאיר ודאי עושה את מצות ההשתדלות. לכן כאן כתוב "ושניהם כאחד טובים", אדם צריך לעשות השתדלות שהיא מחוייבת המציאות ממש, ומה שיהיה אחר כך זה לא קשור אליו בכלל, כי מכאן והלאה הכל ביד בורא עולם.

פטירת תלמידי רבי עקיבא

ג. אמרנו שרבי עקיבא פירש את הפסוק על תלמידים ולא על בנים, למה? הגמרא שם מסבירה שהיו לרבי עקיבא עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכולם מתו בפרק אחד בין פסח לעצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא וחזר ולימד חמשה תלמידים, רבי מאיר רבי יהודה רבי יוסי רבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה באותה שעה", כלומר ומשם פשטה התורה לכל העולם כולו.

"לא נהגו כבוד זה בזה"

ד. הגמרא שם אומרת "שנים עשר אלף זוגות". ומהר"ל מפראג ע"ה שואל: מה זה שנים עשר אלף זוגות? אולי יאמר ששת אלפים רביעיות?! מדוע לא אמר בלשון ברורה

עשרים וארבעה אלף תלמידים? אלא הוא מסביר שאדם מחכה מהבן שלו לאהבה, ומהחתן שלו לכבוד, ומאשתו לקירבה. אם אשתו תפנה אליו בתואר "כבודו" הוא ישלח אותה... הוא לא רוצה שאשתו תדבר אליו ב"דיסטאנס" ושמירת מרחק, וזה מפריע לו. רק אחשוורוש רצה את זה, "ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום" (אסתר ד' י"א). אבל אדם רגיל רוצה להתנהג בצורה הכי טבעית בבית. לכן כתוב בגמרא "שנים עשר אלף זוגות" ולא עשרים וארבעה אלף תלמידים, לומר שהיו מתנהגים כמו בני זוג בלי "דיסטאנס" בכלל, כי הכבוד היה מציק להם ורצו לדבר בחופשיות. וזו הכוונה "שלא נהגו כבוד זה בזה", ולא כתוב ששנאו או קינטרו זה את זה. ומדוע נענשו על זה? מפני שתלמיד חכם מגיע לו כבוד, ואפילו שהוא לא רוצה בזה לפעמים הוא מרגיש רע שמדברים אליו בזלזול. הגמרא (קידושין ל"א ע"ב) מספרת על רב יעקב בר אבוב ששאל את רבו אביי: אני מגיע לבית וההורים שלי מפנקים אותי עם כוס תה ועוגה וכדו', האם מותר לי לקבל מהם או לא? אמר לו אביי: מאמא שלך תקבל, אבל מאבא שלך אל תקבל, משום שהוא תלמיד חכם וחלשה דעתיה. כלומר אפילו שהוא רוצה לתת לך, אבל בסופו של דבר הוא יכול להרגיש חלישות הדעת מזה. לכן אמנם כל אחד מתלמידי רבי עקיבא לא רצה כבוד ולכן לא נהגו כבוד אחד בשני, אבל אעפ"כ כיון שכל חכם רואה שכל העולם מכבד אותו, ורק החבר שלו מתייחס אליו בחופשיות זה יכול לפגוע בו. ובפרט אם נוהג ככה גם בפני עמי הארצות, שהתלמיד חכם מרגיש לא טוב מזה. לכן תלמידי רבי עקיבא נפטרו על זה, ב"מ.

ממה נפטרו תלמידי רבי עקיבא?

ה. איך הם נפטרו? בברייתא שם לא כתוב את המיתה שלהם, ובברייתא שהובאה שם אחרי זה גם לא כתוב איך נפטרו רק שמתו מיתה רעה, ורק אח"כ רב נחמן אומר שמתו באסכרא ב"מ. ולא מובן מה המסתורין בדברי הגמרא. אבל יש מפרשים שכל זה "מעטפת" של הגמרא לחפות

"והיה העולם שמם"

ו. הגמרא שם אומרת "והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא ולימד לחמשה תלמידים". למה היה העולם שמם? וכי לא היו עוד רבנים מבוגרים אחרים והתלמידים שלהם!?

אלא כידוע רבי עקיבא הלך ללמוד תורה, וחזר אחרי שנים עשרה שנה עם שנים עשר אלף תלמידים, ואחרי עשרים וארבע שנים עם עשרים וארבעה אלף תלמידים. הגמרא במסכת פסחים (דף ס"ט ע"ב) אומרת שפעם היה לרבי עקיבא ויכוח עם רבו רבי אליעזר הגדול והקשה לו קושיא, ותוך כדי הלימוד רבי אליעזר כעס מאד כי היה נראה לו שרבי עקיבא בא לקנטר אותו, ואמר לו משפט קשה מאד, "בשחיטה השבתני ובשחיטה תהא מיתתו" ב"מ. וזה באמת מה שקרה לרבי עקיבא ע"ה.

רבנו חננאל שם מביא מתלמוד ירושלמי: שלוש עשרה שנה למד רבי עקיבא לפני רבי אליעזר ולא היה משיב לו כלום, וזו היא תחילת תשובותיו שהשיב לו. אמר לו רבי יהושע "הלא זה העם אשר מאסת בו צא הלחם בו" (שופטים ט' ל"ח). **הגמרא אומרת שאותו היום זו הפעם הראשונה שרבי עקיבא דיבר בישיבה שם.**

ולכאורה אם זה אחרי שלוש עשרה שנה, א"כ שנה לפני כן כבר היו לו שנים עשר אלף תלמידים (וכמו שכתוב במסכת יבמות דף ס"ב סוף ע"ב), ואיך יתכן שזו הפעם הראשונה שדיבר שם?! לכן צריך לומר שרבי עקיבא ע"ה גם כשהיה תלמיד, והיתה לו יראת כבוד מרבו ולא שאל שאלות בכלל, בכל זאת היה מלמד תלמידים צעירים מה שכבר למד בתורה. והיה לו כח הסברה כ"כ אדיר, שלמרות שלא העז לפתוח את הפה לפני רבו, בכל זאת היו לו כבר שנים עשר אלף תלמידים¹. ורק אחרי שלוש עשרה שנה פתח את הפה

¹ מורי ורבי הגאון רבי ינון חורי ע"ה היה אומר לנו: אדם חושב שעכשיו הוא לומד בישיבה וכשהיה גדול ילמד אחרים, אבל זו טעות, כי כבר עכשיו צריך לעזור לחברותא וללמד אותו. אנחנו אומרים "ללמוד וללמד ולשמור ולעשות", ואם הכוונה שרק בהמשך שיגדל ילמד אחרים א"כ גם לשמור ולעשות זה רק שיגדל יותר... לכן כמו שלשמור ולעשות

ולכסות על הסוד, כי הם מתו במלחמת בר כוכבא. ויש סייעתא לזה מאגרת רב שרירא גאון, ומשמעות דבריו שמתו במלחמה. ומה שהגמרא לא אמרה את זה במפורש, מפני אימת המלכות, כי היו תחת עול מלכיות רומי ופרס והיתה סכנה לדבר חופשי, ולכן הסתירו את זה. **מה היה הענין שם?** הגמרא (סנהדרין דף צ"ג ע"א) אומרת שרבי עקיבא דימה את בר כוכבא למלך המשיח. והרמב"ם ע"ה (פי"א מהלכות מלכים ה"ג) כותב שרבי עקיבא היה נושא כליו של בר כוכבא, כי חשב שהוא המשיח, עד שהתברר שהוא לא היה בסדר ונפל במלחמה. **מרן ראש הישיבה שליט"א** אומר: אם רבי עקיבא היה נושא כליו של בר כוכבא, וכי התלמידים שלו ישבו בישיבה והראש ישיבה שלהם במלחמה?! **לכן סביר להניח שכולם יצאו למלחמה כי זו מלחמת מצוה.** ומרן שליט"א הוסיף, שבזה מובן דבר גדול, כי אם זו היתה מגיפה ב"מ איך יכול להיות שרבי עקיבא וכל החכמים לא עשו תפלות על זה?! ואם עשו תפלות היתכן שתפלה של רבי עקיבא לא תעצור את המגיפה?! והרי משה רבנו ע"ה אמר עליו: רבונו של עולם, יש לך אחד כזה ואתה נותן תורה על ידי?! (מנחות כ"ט ע"ב).

ובגמרא במסכת תענית (דף כ"ה ע"ב) כתוב שפעם היתה בצורת, ורבי עקיבא אמר משפט אחד "אבינו מלכנו אין לנו אלא אתה, אבינו מלכנו למענך רחם עלינו", ומיד נגמרה הבצורת וירדו גשמים.

וא"כ היתכן שהתפלות שלו לא יענו מן השמים?! אלא אולי לא התפלל על זה. ומה הסיבה שלא התפלל על דבר כזה? **אם נאמר שמתו במלחמה זה מובן יותר, כי זו דרכה של כל מלחמה.** איך אמר יואב שר הצבא? "וכזה וכזה תאכל החרב" (שמואל ב', י"א כ"ה). לכן מסתבר שהם חשבו שזו מלחמת קודש של מלך המשיח, ובוודאי הלכו איתו למלחמה. וגם במלחמה אי אפשר לדעת כמה מתו בכל יום וכמה נפצעו ואחר כך נפטרו. ולכן אפשר שקרה להם הדבר הזה. ועכ"פ הם נפטרו בתקופה הזאת. ולכן אנחנו מצטערים ומתאבלים עליהם.

לפני רבו, אבל רבי אליעזר חשב שהוא בא לקנטר אותו כי יש לו מעמד של אלפי תלמידים, ואמר לו מלה קשה מאד.

זאת אומרת שבאו לרבי עקיבא ע"ה אלפי תלמידים בשביל לשמוע דברי תורתו, וכל מי שרצה ללמוד תורה בא אליו, לכן כתוב "והיה העולם שמם", כי אמנם היו רבנים מבוגרים שלומדים תורה, אבל לא היו צעירים שבאים ללמוד, (וכמו שאמרו "אם אין גדיים, תיישים מנין?"), עד שחזר רבי עקיבא בזקנותו ללמד חמשה תלמידים, ומהם פשטה התורה לכל העולם כולו.

מה המיוחד בפטירת תלמידי רבי עקיבא?

ז. ראיתי שאלה: למה עושים רעש גדול מפטירת תלמידי רבי עקיבא? אמנם זה עשרים וארבעה אלף תלמידים, אבל בעוונותינו הרבים קרו גזירות שמתו בהם אלפים ורבבות מעם ישראל.

ובפשטות ניתן לומר כי **בפטירת רבי עקיבא כתוב בגמרא "והיה העולם שמם"**, ואין ביטוי כזה בשום מקום, כלומר לא נשארה תורה בעולם, ואם לא שחזר רבי עקיבא ושוב לימד תלמידים לא היה נשאר כלום.

אבל הראש"ל הגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל אומר שתיקנו אבילות על זה, בשביל ללמד אותנו להיזהר מהמדות והתכונות האלה, כי אדם מתאבל לא רק על העבר, אלא גם כדי להישמר מן העתיד, וללכת בדרך ישרה טובה ונכונה.

זמן מנהגי האבילות בעומר

ח. לכן נוהגים כמה מנהגי אבילות בימים האלה של העומר. מרן (סימן תצ"ג) כותב: **נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו הזמן מתו תלמידי רבי עקיבא.** אבל לארס ולקדש שפיר דמי. ונישואין נמי מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. זה דברי מרן.

זה תיכף כאשר האדם לומד, גם ללמד זה באותו הזמן, ומה שאתה יודע עליך ללמד לאחרים. זה היה רבי עקיבא ע"ה, שלימד מה שכבר למד בתורה.

מרן כתב "בין פסח לעצרת", וזה לשון הגמרא (יבמות ס"ב ע"ב). אבל מובא בבית יוסף מהמנהיג והרו"ה "בין פסח לפרוס עצרת", ופרוס זה לשון חצי החודש, כלומר תוריד חמשה עשר יום מארבעים ותשעה ימי העומר, וזה יום ל"ד לעומר.

מנהג הספרדים והאשכנזים

ט. מרן כותב שלא נושאים נשים עד ל"ג לעומר, ומשמע לכאורה שיום ל"ג עצמו מותר. אבל זה לא נכון, כי מרן בסעיף ב' כותב במפורש: נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות. **ואין להסתפר עד ל"ד בבוקר.** וא"כ למה מרן כתב למעלה עד ל"ג לעומר? אלא כוונתו ל"ג ימים מלאים, וביום ל"ד מקצתו מותר ומקצתו אסור, כי מקצת היום ככולו. ומיום ל"ד לעומר מותר הכל. וזה מנהג הספרדים.

אבל האשכנזים מחשבים אחרת את הימים שמתו בהם תלמידי רבי עקיבא, ויש כמה שיטות בזה. לכן הם נוהגים שמתחננים ביום ל"ג לעומר, אבל אחרי זה בימים הבאים לא מתחננים עד שבועות.

המשנה ברורה (ס"ק י"ד) כותב: **לכל הדעות נוהגים איסור שלושים ושלושה ימים בלבד**, אך יש בזה מנהגים שונים, יש שבחרו אותן מיום ב' של פסח עד ל"ג לעומר, ומשם והלאה עד שבועות לא קיבלו עליהם שום איסור, אמנם עד ל"ג לעומר לא מתירים שום יום. [זה מנהג הספרדים]. **ויש שמפחיתים** מארבעים ותשעה ימי העומר ששה עשר ימים הראשונים, דהיינו עד יום שני של חודש אייר [כל הימים האלה מותר], ומשם והלאה עד שבועות שהוא שלושים ושלושה יום אין מתירים שום יום. [ועל המנהג הזה מרן שם (ס"ג) כותב שמי שמיקל להסתפר בראש חודש טעות הוא בידו, כי הוא סותר עצמו בזה, מצד אחד הוא מסתפר אחרי ל"ג לעומר ומצד שני הוא מסתפר בראש חודש, ונמצא תופס החבל משני ראשים].

ונאמר עוד מה שכתב בביאור הלכה (בד"ה יש נוהגים וכו'): שיטה שניה, שתלמידי רבי עקיבא מתו שלושים ושלושה ימים שלמים, דהיינו ביום שאין אומרים בו תחנון לא מתו, וא"כ כשתוציא שבעת ימי הפסח דהיינו מיום שני של פסח, ועוד ששה שבתות, ושני ימים ראש חודש אייר ויום אחד ראש חודש סיון שלא מתו, א"כ הרי נשארו ל"ג שלמים שמתו. ולפ"ז מתו עד עצרת. [כלומר בפסח לא מתו ומיד אחרי פסח מתו, וא"כ תוציא שבעת ימי הפסח מהיום השני עד היום התשיעי אסרו חג זה שבעה ימים, ועוד ששה ימים של השבתות זה שלושה עשר ימים, ועוד שני ימים של ראש חודש אייר זה חמשה עשר ימים, ועוד יום אחד של ראש חודש סיון זה ששה עשר ימים. הרי נשארו ל"ג שלמים]. ולנגד אלו השלושים ושלושה ימים, קיבלו ישראל על עצמם קצת אבילות ל"ג ימים. **אלא שיום אחד מהם יש להתיר במקצת היום שהוא ככולו, ובחרו ביום ל"ג לעומר.** זה דברי ביאור הלכה. וא"כ לא הכוונה שלא מתו ביום ל"ג לעומר, אלא שבחרו אותו שיהיה מקצת היום ככולו.

חתונה וכדו' בליל יום ל"ג או ל"ד בעומר

י. לכן הרמ"א כותב שלא להתחתן בליל ל"ג לעומר אלא ביום בלבד. ויש אומרים שאפשר גם בלילה, כי אומרים מקצת היום ככולו גם בלילה (הרמב"ן הובא בבית יוסף).

והנה הלכה ידועה שאבל ב"מ ביום השביעי יושב קצת וקם, אבל לא קם מהאבילות בליל יום השביעי, כי לא אומרים מקצת היום ככולו לגבי לילה. וככה כותב מרן בשלחן ערוך יורה דעה (סימן שצ"ה).

הרמ"א (סימן תצ"ג ס"ב) כותב כך: ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב. והמשנה ברורה (ס"ק י"א) כותב: היינו לאחר שתנץ החמה, והטעם ג"כ משום מקצת היום ככולו.

ויש מהאחרונים שמקילים להסתפר מבערב. ומ"מ לענין נישואין לא ראיתי מקילים כי אם ביום ל"ג בעומר בעצמו, ולא בלילה שלפניו. אכן כשחל ל"ג בעומר בערב שבת, והוא לו שעת הדחק לעשות ביום, אפשר להקל לו

לעשות בלילה שלפניו. זה לשון המשנה ברורה. ואם כן רואים שצריך לעשות את החופה ביום ל"ג בעצמו.

וכן לספרדים לגבי יום ל"ד לעומר לפי דעת מרן, הכוונה ביום בבוקר ולא בלילה, וכמו שכתב מרן (סעיף ב') במפורש. ויש מקילים גם בלילה.

מרן הרב עובדיה דן לגבי ספרדים שקבעו כבר את החתונה שלהם בליל ל"ד לעומר, וכותב שכיון שכבר קבעו אפשר להקל בזה, ולסמוך על סברת הפוסקים שמקצת היום ככולו שייך גם לגבי הלילה. אבל בתנאי שיעשו את החתונה אחרי השקיעה, כי לפני כן זה עדיין יום ל"ג ומרן מתיר רק בל"ד לעומר.

סעודת שבע ברכות בימי העומר

יא. מה הדין לעשות סעודת שבע ברכות בימי העומר, בשמחה ובשירים בתוף ובכינור?

לפי הספרדים אין בעיה בזה, כי עד יום ל"ד אסור, ומכאן ואילך מותר הכל.

אבל יש מהאשכנזים שעושים חתונה רק ביום ל"ג בלבד, ומיום ל"ד כבר אסור בחזרה הכל. **מה עושים לגבי שבע ברכות?** יש מחלוקת בין האחרונים האשכנזים, יש מחמירים ויש מקילים בזה.

ובאמת שגדולי הפוסקים הספרדים מקילים בסעודת מצוה בימי העומר. אמנם היעב"ץ (בסידורו עמודי שמים) החמיר לגבי בין המצרים, וכתב שבסעודת מילה וכיו"ב אסור הכל.

אבל מרן החיד"א ע"ה (שו"ת חיים שאל ח"א סימן כ"א) כותב שבסעודת מצוה מותר להביא כלי נגינה ריקודים, ומותר הכל. **לכן בסעודת ברית מילה ובר מצוה ופדיון הבן וכדו', מקילים בכל הדברים האלה.**

סעודת בר מצוה בימי העומר

רק שמחנכים אותם לא לשמוע שירים וכיו"ב, אבל זה רק מדין חינוך בלבד.²

בגד ופרי חדש בימי העומר

יג. המשנה ברורה (סק"ב) כותב: מפני שבאותו הזמן מתו תלמידי רבי עקיבא, לכן אין ראוי להרבות בשמחה. **ולכן צריך להשתדל לימנע מכל דברי שמחה בימים האלה.** למשל לא קונים בגד חדש בימי העומר.

אבל האחרונים כותבים להקל לגבי פרי חדש. וככה כותב מרן הרב עובדיה ע"ה (שו"ת יחוה דעת ח"ג סימן נ"ד). וגם הבן איש חי ע"ה בהגדה של פסח שלו, כותב שנוהגים בבגד שלא ללבוש בגדים חדשים עד ל"ד לעומר, **אבל לאכול פירות חדשים מקילים בזה.**³

ויש כאלה שמחלקים בין פירות חדשים לבגדים חדשים גם בימי בין המצרים, אבל להלכה מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"א סי"ז) כותב שצריך להימנע מלברך שהחיינו בימי בין המצרים. ומשמע גם לא על פרי חדש. אבל בימי העומר אפשר להקל לברך שהחיינו על פרי חדש, כי מרן לא כתב בכלל שאין לברך שהחיינו.

קניית בגדים חדשים בימי העומר

יד. אבל בכל זאת לא קונים בגדים חדשים, בגלל השמחה הגדולה שיש בהם. **ולכן לא יקנה בגד חדש גם אם מתכוין**

² לכן גנת שיש לה רעש בגן ורוצה להשמיע שירים שיהיו רגועים, אפשר להקל לה לעשות את זה. אבל לא כדאי שתם להשמיע שירים בגן, שהרי היום מלמדים את הילדים בגן על העומר שלא שומעים שירים ולא מתחננים וכדו', ופתאום הם שומעים מוזיקה בגן. אבל אם זה גן של חינוך מיוחד וכיו"ב וחייב להשמיע להם מוזיקה, צריך לדעת שמותר לעשות את זה מעיקר הדיון, כי לא שייך אצלם חינוך בזה.

³ אני זוכר שבפעם הראשונה שראיתי את זה כתוב בהגדה של הבן איש חי, שמחתי על זה כמוצא שלל רב, ואמרת: מכאן סייעתא לרב עובדיה ע"ה שמותר לאכול פירות חדשים בימי העומר, כי בשו"ת יחוה דעת הוא לא הזכיר את ההגדה הזאת. אבל אחרי שהיא נדפסה הוא הביא גם אותה בספרים מאוחרים יותר שלו.

יב. לגבי בר מצוה בימי העומר, אמנם ידועה דעת הרב ים של שלמה (סוף פרק מרובה סימן ל"ז) שסעודת בר מצוה בזמנה אין לך סעודת מצוה גדולה מזאת. אבל אם עושים אותה שלא בזמנה אינה נחשבת סעודת מצוה, אא"כ אומרים דברי תורה. וגם המגן אברהם (סימן רכ"ה סק"ד) כותב שביום שנכנס למצוות מצוה לעשות סעודה.

[דרך אגב, גם לגבי כלת בת מצוה, מרן הרב עובדיה ע"ה (שו"ת יביע אומר ח"א סימן כ"ט אות ד') דקדק יפה מאד מדברי הבן איש חי ע"ה (פרשת ראה אות י"ז) שיש ענין לעשות סעודה לילדה שנכנסת לגיל מצוות, כי אין הבדל בין חתן בר מצוה לכלת בת מצוה, והרי הם נכנסו לעול המצוות ושמחים בזה שהם בגדר "מצווה ועושה" (ות"ח יקר בספרו רץ כצבי העיר על מרן הרב עובדיה בחריפות, ובזמנו שלחתי לו מכתב שדברי מרן הרב עובדיה נכונים וברורים, והוכחתי זאת).

אף על פי כן יש אחרונים בדורנו שאוסרים בזה, כי זה לא סעודת מצוה ממש. למשל הרב משנה הלכות סובר שאסור לחתן בר מצוה לעשות סעודה בימי העומר, ואסור לו להסתפר ביום הזה, כי זה לא נקרא סעודת מצוה.

אבל מרן הרב עובדיה דוחה את זה לגמרי, וכותב שזה נחשב סעודת מצוה. ומה שטענו שזה לא דומה לחתן של חתונה כי בחתן לא אומרים תחנון ובבר מצוה אומרים תחנון, העירו על זה שהאחרונים כתבו שגם ביום שהחתן נכנס למצוות לא אומרים תחנון. אמנם זה לא מנהג קדמון אלא מנהג חדש, אבל בדורות האחרונים הנהיגו שלא לומר תחנון ביום בר מצוה, כדי שיידע להעריך את מצות התפלין. וכמו שכותב הרב נהר מצרים ועוד (עיין שו"ת יביע אומר ח"ד סימן י"ד).

לכן הלכה למעשה חתן בר מצוה יכול להקל להסתפר ביום הבר מצוה שלו בעומר. ובפרט אם מסתפר לפני שנכנס למצוות, כי קטנים אינם חייבים בהנהגות האלה, ואדרבה אנחנו מתפללים שיבוא המשיח ולא נצטרך לכל זה.

ללבוש אותו אחרי ל"ג לעומר, ואפילו שלא מברכים שהחיינו אלא עד שלובשים את הבגד כידוע.

[כתוב במשנה (ברכות דף נ"ד ע"א) קנה כלים חדשים מברך שהחיינו, ולכאורה צריך לברך כבר בקניית הבגד. אבל למעשה היום לא נוהגים ככה, ומורי ורבי הגאון הרב משה לוי ע"ה בספרו ברכת ה' (ח"ד פ"ב אות נ"א הערה 229) הסביר את זה ע"פ הריטב"א (ברכות נ"ט ע"ב) שצריך שיהיה הבגד ראוי ליהנות ממנו לגמרי, ואז מברך שהחיינו. ולפי זה אם אדם קנה בגד לא מושלם לא מברך עליו שהחיינו. והיום הרבה פעמים צריך תיקונים למכנסיים ולחליפה וכיו"ב, וא"כ הבגד לא מושלם ואי אפשר לברך עליו שהחיינו בשעת הקנייה. לכן נהגו תמיד שלא לברך אלא רק בשעת הליבישה של הבגד בלבד].

ומי שיפתח בדברי הפוסקים יראה מבואר שעצם קניית הבגדים בעומר אסורה (עיין בהגהות איש מצליח שהביאו תשובת רב שרירא גאון שכתב: נוהגין שלא לעשות כסות חדשה. וככה משמע מדברי הרב לקט יושר ועוד). וככה יוצא גם מדברי מרן הרב עובדיה ע"ה בשו"ת יביע אומר (חאו"ח סימן כ"ו) שדן לגבי חתן שמתחתן מיד אחרי ל"ד לעומר, ורוצה להתארגן ולקנות בגדים בימי העומר, ולמעשה מתיר לו כי זה צורך החתונה ואם לא עכשיו אימתי. וא"כ למדנו מכאן שאסור לקנות סתם בגדים בימי בעומר, אפילו שכרגע לא לובש אותו. (וע"עכחזו"ע יו"ט עמ' רנט).

אמנם ראיתי חכם אשכנזי מאחרוני זמננו שרוצה להקל בזה (אפילו שבדרך כלל האשכנזים מחמירים בדברים האלה), אבל מדברי כמה פוסקים (וגם מדברי מרן הרב עובדיה) נראה שלא לקנות בגדים חדשים בכלל.

אלא אם כן יש שמחת מצוה כמו בר מצוה וברית מילה וכדו', שאפשר לקנות לשם כך. הבר מצוה שלי היתה מיד אחרי חג השבועות ביום י"א בסיון, ובזמנו לא היו קונים חליפה ומיד עושים מכפלת תוך חצי שעה כמו היום, אלא

מציגים בחנות כמין בובות עם דוגמאות שונות של חליפות, ויש שם גם הרבה דוגמאות של בדים, ואחרי שאדם בוחר הוא מודד אותה, מכינים לו ובא למדוד שוב כמה פעמים, עד שרואה שזה מתלבש עליו טוב. אבא שיחיה לקח אותי לפני פסח למדוד חליפה, כי אם נקנה לפני שבועות הרי התופר לא יספיק להכין את החליפה, לכן הלכנו לתופר לפני פסח. ואבא אז הסביר לי: "לכתחילה משתדלים שלא לקנות בגדים חדשים בתוך ימי העומר". והקפיד לומר "משתדלים" כי אם יש צורך מצוה מקילים בזה.

הסרת שיער במקומות שונים בגוף

טז. מבואר בשלחן ערוך (סי' תצ"ג ס"ב) שנוהגים שלא להסתפר בימי העומר. מה דין השיער שנמצא במקומות אחרים בגוף, האם זה ג"כ בכלל האיסור או שאין איסור בזה? מרן בדיני שבוע שחל בו תשעה באב (סימן תקנ"א סי"ב) כתב: תספורת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שיער שבו, אסור. [לגבי כל ימי בין המצרים יש מנהגים שונים, אבל מעיקר ההלכה האיסור בשבוע שחל בו תשעה באב, וכמו שכתוב בגמרא. אלא שיש נוהגים לא להסתפר מראש חודש, וזה המנהג האמצעי והמשובה. ויש מחמירים כבר מיום י"ז בתמוז ובכל בין המצרים, ומי שיכול לנהוג כן תבוא עליו ברכת טוב]. וא"כ מרן מסביר שם שלא הכוונה רק שיער הראש, אלא בין שיער הראש ובין כל שיער בגופו של האדם. ולפי זה יש ללמוד גם אצלנו בימי ספירת העומר, כי בימי העומר מתאבלים על תלמידי רבי עקיבא, ושם מתאבלים אבילות כללית על בית המקדש. ולכן מה שכל ישראל נוהגים לא להסתפר עד יום ל"ג או ל"ד לעומר, אין להסתפר בין שיער הראש ובין שיער בכל מקום בגוף האדם. ומרן שם (בסעיף יג) ממשך: וזקן (כלומר שפם), כל שמעכב את האכילה מותר. כלומר מה שארוך ויורד לתוך פיו של האדם ומעכב את האכילה מותר, אבל מה שמעל זה אסור. ולפ"ז אסור לתקן את ה"פאתים" או בין הגבות והריסים וכל כיו"ב בימי ספירת העומר.

חלאק'ה ביום ל"ג לעומר

יז. ביום ל"ג לעומר מותר לספר את הילדים הקטנים. וגם הספרדים שמחמירים שלא להסתפר עד ל"ד בבוקר, יכולים לספר את הילדים הקטנים כבר בליל ל"ג לעומר, יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי ע"ה. רבנו חיים ויטאל ע"ה בשער הכוונות (דף פז סע"א) מספר על רבו רבנו האר"י ז"ל, שהגיע הוא וכל משפחתו לציון של רבי שמעון בר יוחאי במירון, כדי לעשות תגלחת ראשונה לילד שלו הקטן. זה מה שאומרים היום "חלאק'ה" (לא כתוב שם חלאק'ה כי זו מלה באידיש), והיה אומר שזו "תגלחת של מצוה", כי הילד הקטן היה עם שערות ארוכות, וכאשר מספרים אותו בפעם הראשונה ומשאירים לו את הפאות זו תגלחת של מצוה. אבל לא מוזכר גיל שלוש בכלל, אבל רק תגלחת ראשונה של מצוה, ולכן האר"י ז"ל בא למירון לחגוג את זה.

מי יבטל את שלושת הגזירות על ישראל?

יח. פעם שאלתי: מה הענין שהרבה נוסעים עד למירון בשביל לעשות את התגלחת הראשונה הזאת? ומה זה קשור לרבי שמעון בר יוחאי? וראיתי תירוץ יפה בספר אוצרות התורה, ע"פ המעשה בגמרא במסכת מעילה (י"ז ע"א) שפעם הגוים הרשעים גזרו שלוש גזירות, אחת שלא ישמרו את השבת, השנייה שלא ימולו את בניהם, והשלישית שלא ישמרו טהרה. החכמים באותו הזמן לא ידעו איך לבטל את הגזירות האלה. רבי ראובן אסטרובלי אמר: אני אלך אליהם. הסתפר "קומי" כלומר תספורת של הגוים, והגיע לשם. כל השרים ראו אותו, וחשבו שזה אחד מהם. אמר להם: תגידו לי, אדם שיש לו אויב הוא רוצה שיהיה עני או עשיר? אמרו לו: בוודאי רוצה שיהיה עני. אמר להם: א"כ מה אכפת לכם שהיהודים האלה לא יעבדו בשבת?! אדרבה שלא יעבדו והיו עניים. הסכימו איתו, ואמרו לו: אתה צודק, עדיף שלא יעבדו בשבת ושיהיו עניים. וביטלו את הגזירה הזאת. והיהודים שמחו כמוצא שלל רב. הגוים לא יודעים ששבת זה "מקור הברכה", ולא צריך שיידעו את זה. רבי ראובן אסטרובלי בא אליהם פעם שנייה, ואמר להם: מי שיש לו אויב רוצה שיהיה חזק או חלש? אמרו לו: בוודאי רוצה שיהיה חלש. אמר להם: א"כ בחייכם, מה אכפת לכם שהיהודים האלה לא יעשו ברית מילה?! אדרבה שיעשו וייחלשו מזה, ויהיה להם פרופיל 97... אמרו לו: אתה צודק, אדרבה שיעשו כולם ברית מילה. וביטלו את הגזירה הזאת.

בא אליהם פעם שלישית, ואמר להם: תגידו לי, מי שיש לו אויב רוצה שיתמעט או שיתרבה? אמרו לו: בוודאי רוצה שיתמעט. אמר להם: א"כ מה אכפת לכם שהיהודים האלה לא ישמרו טהרה?! אדרבה שיהיו להם פחות ימים של היתר וממילא יהיו להם פחות ילדים. אמרו לו: אתה צודק, עדיף שישמרו טהרה. וביטלו גם את הגזירה הזאת. אח"כ שמעו שזה היה יהודי, והחזירו בחזרה את כל הגזירות האלה.

מה היהודים יעשו עם הגזירות האלה? רבי שמעון בר יוחאי אמר: אני אלך אליהם. הוא הלך לשם, וכשהגיע לעבור בספינה ראה שד שנקרא "טלמסיון". שאל אותו השד: רצונכם שאתלווה אליכם? רבי שמעון בר יוחאי הבין שהוא בא לעזור לו, והסכים. אבל רבי שמעון הרגיש לא בנוח מזה, ואמר: הרי השפחה של אבא שלי, כלומר הגר השפחה של אברהם אבינו, ראתה מלאך שלש פעמים, למה לי שולחים שד מהשמים כדי לעזור לי?! אבל יבוא הטוב מכל מקום. הוא הגיע למקום, ומיד השד הזה ירד מהספינה רץ ונכנס בתוך הגוף של הבת של המלך. הם הגיעו לשם, וראו את הבת של המלך משתגעת ומדברת שטויות. שאלו: מי יכול לרפאת את בתו של המלך? אמר להם רבי שמעון בר יוחאי: אני ארפא אותה. רבי שמעון ידע שהשד הזה נמצא בגוף שלה ומשגע אותה, נכנס לשם ולחש לו: טלמסיון, צא. מיד השד יצא והיא חזרה לישוב הדעת שמחה וצוחקת. שאלו אותו: מה אתה רוצה שכר על זה? אמר להם רבי שמעון: אני לא יודע מה לבקש על זה, תתנו לי להיכנס לאוצר של המלך ואני אבדוק שם. רבי שמעון נכנס לחדר האוצר, ולא חיפש את השטר הגדול שם, אלא את השטר של הגזירות האלה. אמר להם: אני רוצה את השטר הזה. לקח וקרע אותו, ובוזה התבטלו שלושת הגזירות האלה.

נמצא שרבי ראובן אסטרובלי שהיה מסופר ב"תספורת של גוי", אעפ"כ לא הצליח לבטל את הגזירות על עם ישראל. ולעומתו רבי שמעון בר יוחאי ע"ה שהיה מסופר ב"תספורת של יהודי", הצליח לבטל את כל הגזירות. לכן כאשר הילד הקטן עושה תספורת של יהודים עם פיאות בפעם הראשונה, הולך למירון לציון רבי שמעון בר יוחאי, ואומר לו: גם אני יהודי שהולך בדרכך, ומסתפר בתספורת יהודית, כדי שישמור את כל מצוות ה' יתברך לעשות אותם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. [השיעור נמסר בחודש אייר תשע"ט].

עורך: הרב אביחי סעדון שליט"א